

matta kirja on passiivista ja sen lähi-ilmiöistä kiinnostuneelle hyvinkin tutustumisen arvoinen.

VESA KOIVISTO

Tutkimus kertomusperinteestä

ANNA-LEENA SIIKALA (ed.), *Studies in Oral Narrative*. Studia Fennica 33. Transl. by Susan Sinisalo. SKS, Jyväskylä 1989.

Suomalaiset kertomusperinteen tutkijat esittäytyvät englanniksi Anna-Leena Siikalan toimittamassa Studia Fennica 33:ssa, joka on saanut nimekseen *Studies in Oral Narrative*. Kirjoittajia on 15 ja artikkeleita kuuteen osastoon jaetussa kirjassa 18. Osa artikkeleista on julkaistu aikaisemmin suomeksi, mm. Kalevalaseuran vuosikirjassa *Kertojat ja kuulijat* ja Kirjallisuudentutkijain Seuran vuosikirjassa 35.

Kirjan avaavassa osastossa »Kertomusten tutkimuksen kysymyksiä» Lauri Honko kirjoittaa genreteoriasta, jonka hän nimeää folkloristiikan keskeiseksi paradigmaksi. Honko esittelee kansainvälistä genrekeskustelua; keskeiseksi kysymykseksi nousee genrejen universaalius vs. etnisyys tai kulttuurispesifisyys. Pentti Leino kirjoittaa kertomusten erilaisista tulkintatraditioista folkloristikassa.

Osastossa »Kertoja» Annikki Kaivola-Bregenhøj kuvaa folkloristiikan kiinnostuksen suuntautumista kertojiin maantieteellis-historiallisen koulukunnan yksinvallan murruttua. Kertoja – proosa-perinteen esittäjä – käsitettiin aktiiviseksi repertoaarinsa kasvattajaksi ja muuntelijaksi. Kertojatutkimuksen pääsuuntauksia ovat elämänhistoriallinen ja performanssitutkimus. Hieman yllättävästi Kaivola-Bregenhøj, joka itse on

tehnyt nimenomaan kenttätutkimuksia kertojen parissa, päättää artikkelinsa tekstintutkimuksen puolustukseen, väitteeseen, ettei kaikkien tarvitse olla kenttätutkijoita edes 1980-luvulla. Kirjan artikkelit todistavat samaa; myös arkistomateriaaliin perustuen voidaan tehdä relevanttia ja mielenkiintoista tutkimusta, vaikkei kenttätutkimuksenkaan mahdollisuuksia pidä vähätellä.

Irma-Riitta Järvinen kuvaa artikkelissaan Nastja Rantsia, legendojen kertojaa, jota Martti Haavio on romantisoinnut perinteentaitajana; toisaalta hämmästyttä herättää tutkijoiden ja Nastja Rantsin oman yhteisön jyrkästi poikkeava käsitys hänestä. Yksittäiseen kertojaan keskittyy myös Gun Herranen; hänen kohteensa on Sokea-Strömberg, kirjoista satuja oppinut ja niitä aktiivisesti muunnellut perinteentaitaja.

Osastossa »Tuottaminen ja performanssi» Annikki Kaivola-Bregenhøj soveltaa skeemateoriaa kertomusten tuottamiseen; Päivikki Suojanen kuvaa spontaanin saarnan tuottamista; Urpo Vento kertomista rituaalisena tapahtumana, jonka merkityksiin ei pelkän tekstimuistiinpanon avulla päästä käsiksi. Vento tähdentää kerronnan kontekstuaalisuutta ja epäsuorasti havainnoinnin tärkeyttä myös folkloristikassa. Onko termi »rituaalinen» paikallaan tässä yhteydessä, on toinen kysymys; termi olisi jotenkin suojattava siltä inflaatiolta, jossa mikä tahansa tapa alkaa jo täyttää rituaalin tunnusmerkit.

Osasto »Kertomukset käytössä» vie kenttätutkimuksiin. Seppo Knuutila kirjoittaa Sivakan kylän »radikaalia etnohistoriaa» kyläläisten itsestään, toisistaan, kertomien perusteella. Lassi Saresalo tarkastelee Tenon saamelaiden keskeistä kertomushahmoa, Kadja-Nillaa – keskeiseksi, mutta tavallaan turhaksi ongelmaksi tässä artikkelissa nousee kertomusten genreanalyysi, jota ei käytetä mitenkään johtopäätösten tekemiseen. Leea Virtanen, joka on kunnostautunut löytämällä monia perinteenlajeja elävien kirjoihin, on kerännyt aineistoa unien

Kirjallisuutta

kerronnasta. Hän osoittaa, että unien kerronta ja myös niiden enteellinen tulkintatapa on edelleen Suomessa ja nimenomaan perhepiirissä elävää perinnettä; unien kerrontaa ja niiden tulkintaa säätelevät omat norminsa.

Osastossa »Struktuuri ja variaatio» Satu Apo tutkii strukturalismin saavutuksia ja saavuttamatta jättämissä saduntutkimuksessa. Vaikka strukturalismi keskittyy yksinomaan tekstiin, käytetyn rakennekuvauksen abstraktiotasolla on yhteys siihen, missä kontekstissa tekstejä voidaan tulkita — Apon oma, sadut luokkayhteiskunnan kontekstiin sijoittava tulkinta (artikkeli osastossa »Kulttuuriset merkitykset») olisi mahdoton proppilaisella tarkkuudella operoivalle tutkijalle.

Lauri Honko on kirjoittanut laajan Proppin tuotannon esittelyn, jossa hän mm. vertaa Proppin ja Kaarle Krohnin näkökulmia. Paljastuu, että genre on keskeinen käsite Proppin ymmärtämiseksi; hän käsitteli vain yhtä perinnelajia, ihmesatua, ja katsoi, että struktuurit

ovat genrespesifejä. Sittemminhän Proppin analyysia on kyllä sovellettu mitä erilaisimpiin teksteihin.

Osasto »Kulttuuriset merkitykset» päättää kirjan. Anna-Leena Siikala kirjoittaa maukelaisten kertomusten tulkinnasta, Satu Apo lounaissuomalaisista ihmesaduista, Marjatta Jauhiainen naisten synneistä uskomustarinoissa — sekä vanhoissa että nykyisissä »urbaaneissa tarinoissa» — ja Jukka Siikala myyteistä modernissa ja »myyttiyhteisössä».

Tämä kertomusperinteen tutkijoiden yhteisesiintyminen antaa lukijalle tilaisuuden tutustua monipuolisesti kertomusperinteen tutkimuksen nykyisiin kysymyksiin. Artikkelit liikkuvat kentältä arkistoon, tekstintutkimuksesta kertojiin ja kontekstuaalisiin kysymyksiin, rakennekuvauksen ongelmista kulttuuristen merkitysten kuvaamisen mahdollisuuksiin. Teoreettista keskustelua esimerkitävät ja laajentavat tapausanalyysit ja tutkimusten esittelyt.

HELENA SAARIKOSKI